Destinasyon olarak Harput'un film turizmi açısından değerlendirilmesi

Evaluation of a destination for film tourism: Harput case

Özlem ÇAKAR ÇELİK¹

¹Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Elazığ, Türkiye

ORCID: 0000-0002-2896-3066

ÖZ

Harput, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümünde yer alan Elazığ Ovası ile Uluova'nın kuzeyinde, jeomorfolojik olarak bir plato üzerinde gelişim gösteren tarihi bir destinasyondur. Harput, Elazığlıların yerel kimliğinin, kültürel değerlerinin, tarihsel köklerinin ve mimari kodlarının kaynağıdır. Bugünkü Elazığ şehri, Harput'tan doğmuştur. Harput'ta ikamet edenlerin Elazığ ovasına taşınmasıyla oluşmuştur. Ancak terk ediliş ya da yer değiştirmeye birlikte Harput bütün yönleriyle önem kaybetmeye başlamıştır. Yeni nesil Harput kültüründen habersizdir. Bu durum kültürümüz, değerlerimiz açısından büyük bir kayıp, gelecek nesiller içinde büyük haksızlıktır. Harput kültürü, folkloru, yaşam tarzı, gelenek-görenekleri, tarihi şahsiyetleri, mimari özellikleri ancak Harput'ta anlatılabilir. Dizi ve filmler günümüzün önemli kitle iletişim araçlarıdır. Destinasyonlar artık bir ürün olarak dizi ve filmler içerisine yerleştirilmektedir. Çalışmanın amacı Harput'un dizi film endüstrisine konu olabilecek özelliklerinin ortaya konulabilmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde Harput'un dizi film endüstrisine konu olabilecek fiziki coğrafya özellikleri, dizi film endüstrisine ev sahipliği yapacak konakları, musiki, tarihi şahsiyetleri incelenmiştir. Çalışmanın yöntemi, literatür taraması, arazi çalışması ve nitel türde olgu bilimsel (fenomonolojik) desenden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Harput, Turizm, Film Turizmi.

ABSTRACT

Harput is a historical destination which is geomorphological location on a plateau to the north of Elazığ Plain and Uluova in the Upper Euphrates Section of the Eastern Anatolia Region. Harput is the source of Elazığ's local identity, cultural values, historical roots, and architectural codes. The current city of Elazığ, born from Harput, was formed by moving the inhabitants of Harput to the Elazığ Plain. However, Harput began to lose importance in terms of all aspects due to the abandonment or relocation and the new generation is unaware of Harput's culture. This might be considered as a prodigious loss in terms of our culture and values and injustice for future generations. Harput's culture, folklore, lifestyle, traditions, historical figures, and architectural features can only be understood and explained in Harput. Today, TV series and movies are important media tools and destinations are now used in TV series and films as a product. The aim of this study is to reveal the characteristics of Harput which may be subject to the film industry. To this end, the geographical characteristics of Harput, the mansions located in Harput, its local music style, and its historical figures were examined. This study, which consisted of a literature review and field observations, revealed Harput's physical and human geography characteristics in terms of film tourism.

Keywords: Harput, tourism, film tourism.

Başvuru/Submitted: 30.03.2019 **Kabul/Accepted:** 14.05.2019

Sorumlu yazar/Corresponding author: Özlem ÇAKAR ÇELİK / ocakar@firat.edu.tr

Atıf/Citation: Celik, C, O.(2019). Destinasyon olarak Harput'un film turizmi açısından değerlendirilmesi. B. Gonencgil, T. A. Ertek, I. Akova ve E. Elbasi (Ed.), 1st Istanbul International Geography Congress Proceedings Book (s. 977-988) içinde. İstanbul, Türkiye: Istanbul University Press.
<https://doi.org/10.26650/PB/PS12.2019.002.091>

1. GİRİŞ

Harput bir suçluluk duygusunun hikâyesidir. Göçün, yer değişikliğinin yarım bıraktığı bir yerleşmedir. 1940'lı yıllardan itibaren hız kazanan, Harput'tan Elâzığ'a başlayan yer değişikliği serüveni nedeniyle bir önceki kuşak, ovada yaptığı evlerinin temellerini, Harput'taki evlerinin, yapıların taşlarını sökerek yaptılar. Yoksulluğun da etkisiyle, Harput'taki evlerini taşlarından pencerelerine, pervazlarından kapılarına kadar söküp "yeni şehre" bugünkü Elazığ'a götürdüler. Bunu yaparken, bir kimliği, bir kökü zedelediklerini bilemediler. Sonraki kuşaklar Harput'a somut bir katkı sağlamadığı için Harput, günden güne harabeye dönmüştür. Göç eden kuşağın maddi sorunları ve hayat zorlukları "Harput'u Yeniden Düşünmelerini" engellemişken sonraki kuşağın ise Harput'la ilgili "zayıf algısı" Harput'ta doğru şeyler yapılmasını geciktirmiştir. Bu algı, Harput'la ilgili mekân hafızalarının, bağlılıklarının zayıflığı ile ilgiliydi (Yaşar, 2013).

Hall'a göre "bir yerin, bir geçmişin, köklerin bağlamların yeniden keşfedildiği an, çok önemli bir sözceleme anıdır ve sözceleme daima bir yerden yapılır. Yerinden edilemez, konumundan çıkarılmaz. Harput kültürü, folkloru, yaşam tarzı, gelenek-görenekleri, tarihi şahsiyetleri, evliaları, mimari özellikleri ancak Harput'ta anlatılabilir. Bugün ulusların birçoğu küreselleşmeye karşı olarak kendi kültürlerini ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. Yani her bir ulus kendi kültürüne sarılmakta ve kültürel değerlerini korumaya çalışmaktadır. Aynı zamanda eski ve unutulmuş değerlerini, yerelliklerini gün yüzüne çıkarmaya çalışmaktadır (Büker, 2004). Kültürel kaynakların yaşatılması, korunması, gelecek nesillere aktarılması tekrarlarla mümkündür (Assman, 2001). Bu tekrarların bir yolu da film ve dizilerdir.

Dizi-film endüstrisi ile destinasyon arasındaki ilişki şu şekildedir: Destinasyonun bir ürün olarak dizi-film içerisine yerleştirilmesidir. Bu bir pazarlama şeklidir ve geleneksel pazarlama metodlarından farklıdır. Kısa zaman içerisinde milyonlarca insana daha kolay, daha az masrafla ulaşabilmektedir. Pazarlama stratejilerinin bu biçimi destinasyonların imajını olumlu etkilemekte, destinasyona yönelik turist sayısını arttırmaktadır (Saltık vd,2010).

Harput dizi film endüstrisine; tarihsel filmler açısından, biyografik filmler açısından, belgeseller, güncel yaşamı yansıtan dizi ve filmler açısından ve de edebi eserlerden uyarlanan filmler şeklinde konu olabilir. Ayrıca özel programlar açısından da sektöre konu olabilir. Örneğin ramazan programlarına, gastronomi ile ilgili programlara, musiki programlarına, şiir programlarına ev sahipliği ile ilgili olarak konu olabilir.

Dizi film endüstrisi, destinasyonu küçük bir pazardan çok daha fazlası haline getirmektedir (Frost,2006: Akt: Saltık vd, 2010). Cumhuriyet öncesi dönemde hinterlandı bugünkünden kat kat geniş olan Harput için dizi film endüstrisi bir fırsat olabilir. Harput'u turizm dışında canlandırmak çok zordur. Çünkü burası hem sit alanı hem de etrafına göre yüksek bir plato alanıdır. Şehrsel genişleme söz konusu değildir. Harput için yeni bir imaj değil, var olan potansiyelini destekleyici bir imaj oluşturacaktır. Harput için başarılı bir destinasyon imajı Elazığ şehrine ve ekonomisine de büyük katkılar sağlayacaktır. Nitekim günümüzde Elazığ şehrinin pazarlama stratejilerinin bir boyutunu "Harput" oluşturmaktadır.

Harput, roman, şiir, hikaye, efsaneler gibi birçok edebi türe konu olmuştur. Ancak literatürde belirtildiği gibi edebi eserlerden etkilenen turist sayısı, filmlerden etkilenen turist sayısı ile kıyaslanamaz (O'neil ve Busby, 2005; Aktaran: Saltık vd, 2010).

Dizi ve filmlerin Harput'a faydalarından bir tanesi de izleyicinin Harput'a karşı bir duygusal bağ geliştirmesidir. Çünkü ekranlarda gösterilen yerler sadece arka plana yansıyan fon ya da güzel yerler değildir (Beeton,2005. Akt: Saltık vd, 2010). Harput'un bu bağa ihtiyacı vardır. Bu sayede Harput'a yönelik ziyaretçi sayısı artacaktır.

Dizi ve filmler sadece eğlence aracı değildir. Aynı zamanda ekonomik bir olgu, bir sanat dalı, bir eğitim yöntemi ve kültür iletme aracıdır (Yanmaz, 2011). Bu anlamda dizi film endüstrisine konu olan Harput'un hem kendi ekonomisi hem Elazığ şehrinin ekonomisi olumlu etkilenecektir. Dizi-filmlerin kendisi birer sanat dalı olmakla beraber yörenin sanatı, sanatsal faaliyetleri açısından da bir fırsattır. Harput eğitim açısından da dizi-filmlere konu olabilecek zenginlikte bir geçmişe sahiptir. Günümüz açısından da değerlendirilebilir. Harput kültürünün tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması açısından dizi ve film endüstrisi büyük bir fırsattır. Belki de Harput kültürünün tanıtılmasında, yaşatılmasında en etkili yoldur. Literatür, dizi-film endüstrisinin turizmi yoktan var ettiği destinasyon örnekleriyle doludur (Yanmaz, 2011). Harput için neden olmasın?

Filmler uzun süreli bir tanıtıma ve etkiye neden olurlar. Aynı zamanda filmler içerisine yerleştirilen aktiviteler yeni sektörlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Yücel, 1998). Bu anlamda da Harput değerlendirilebilir. İyi kurgulanmış, yöreye yönelik özelliklerle aktiviteler sunulabilir. Böylelikle gerçek hayatta dizi-filmin etkisiyle ilgili aktivitenin bir sektör olması sağlanabilir.

Harput'un dizi-film endüstrisine konu olabilmesi için bir çekim platosu olarak tanıtılmaya ihtiyacı vardır. Çalışma ile Harput'a, Harput Kültürü'ne dikkat çekilmek istenmektedir. Çalışma film turizmi ile coğrafya arasındaki ilişkinin ortaya koyulması açısından önemli olup, film turizmi ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı ümit edilmektedir.

2. Fiziki Coğrafya Özelliklerinin Film Turizmi Açısından Değerlendirilmesi

2.1.Yer Şekilleri

Tarihi Harput Şehri Doğu Anadolu Bölgesinin Yukarı Fırat Bölümü'nün güneyinde yer alır. Ana yerçekli olarak Harput Platosu olarak adlandırılmış yüksek kütlenin güney kenarına kurulmuştur (Ortalama yükseltisi 1450-1500 m olan bu platosu güneyden Elazığ Ovası ve Uluova, batıdan Kuzova, kuzeyden bir oluğa karşılık gelen ve bugün büyük ölçüde Keban Baraj Gölü ile kaplanmış bulunan Murat Nehri Vadisi, doğudan ise, Murat Nehri'nin açtığı Uluova Boğazı sınırlandırmaktadır. Plato 30-40 km. uzunluğunda, 15-20 km. genişliğinde olup, yaklaşık 1750 km²'lik bir alan kaplamaktadır (Şengün, 2012).

Harput ve çevresinde karstik plato özelliği, batı ve doğu bölümlerinde ise bazalt lavlarının oluşturduğu volkanik plato yapısı ön plana çıkmaktadır. Plato yüzeyinde yer alan Buzluk, Deve ve İnek Mağarası ile Ölbe Kanyonu önemli karstik şekilleri oluşturur (Tonbul,2013). Bunlardan özellikle Elazığ'a 12 km, Harput'a 6 km uzaklıkta bulunan Buzluk Mağarası dikkate alınması gereken yer şekillerindendir. Buzluk Mağarası morfolojik ve iklimatik şartlardan dolayı mağara içerisinde yaz mevsiminde buz oluşan bir mağaradır. Kış aylarında ise buz oluşmamaktadır. Bu özelliğiyle Türkiye'de tek, dünyada ise 45 adet buz mağarasından bir tanesidir (Bediz 1951, Çitçi 1986, Çitçi ve Özdemir,1998, Tonbul ve Şengün, 2013). Yörede çekilecek dizi-film içerisinde dolaylı gösterim ve diyaloglar içerisine yerleştirilmesi izleyici kitlenin dikkatini çekecek, bu turistik mağaranın reklamı yapılmış olacaktır. Nitekim Saltık vd, (2010), ekranda yani dizi film içerisinde bahsedilen destinasyonlara yönelik özel bir ilgi oluştuğunu belirtmektedir.

Bu yer şekilleri Harput'ta çekilecek dizi filmler içerisinde kullanılabilecek doğal mekânlardır. İlâveten ilgili yer şekilleri, yörede çekilecek dizi ve filmlerde yüklenecek anlamlarla öykünün ayrılmaz bir parçası, ana karakteri olabilir.

2.2.Yükselti

Harput Platosu güneyden kuzeye doğru yükselti kazanır. Harput yerleşmesi ve kale civarında 1400-1450 m. civarında olan yükselti, kuzeyde 1600-1650 m.lere kadar çıkmaktadır (Buzluk Tepe 1653 m., Gavurt aşı Tepe 1651 m., Ankuzubaba tepe 1649 m.). Bu yükseltiler esas alındığında, ortalama 1050 metrelerdeki Elazığ Ovası, 1000 metrelerdeki Kuzova ve 900 metrelerdeki Uluova ile Harput Platosu arasındaki nispi yükselti farkı 500 ile 800 metre arasında değişmektedir. Plato çevresindeki en alçak seviyeyi ise 845 m. ile Keban Baraj Gölü meydana getirmektedir (Baraj yapılmadan önce Murat Nehri Vadisi tabanına karşılık gelen bu sahaların yükseltisi m. civarındaydı) (Tonbul,2013).

Harput platosunun çevresindeki alanlara göre yüksek olması dizi-film endüstrisi açısından bir avantaj oluşturabilecek niteliktedir. Çünkü bu yükselti ile Elazığ ovası ve Uluova için bir seyir terası niteliğindedir. Bu özellik dizi film içerisine yerleştirilen destinasyonlara çekicilik katmaktadır. Dizi filmler içerisinde doğrudan gösterim içerisinde kullanılarak hem arka planda etkili bir fon hem de izleyici ile duygusal bir bağ kurulabilir (Beeton 2004; 2005 çev: Saltık; 2009, Sheu, Su ve Chu 2008).). Harput yer şekilleri ve yükseltisi açısından dizi-film endüstrisinde öykünün ayrılmaz bir parçası, başlı başına bir karakter olabilecek niteliktedir. Dolayısıyla yörede çekilecek dizi filmler vasıtasıyla Harput'un imajı güçlendirilmiş olacaktır. Bu olumlu imaj ile kolaylıkla da pazarlanmış olacaktır.

Fotoğraf 1-a-b-c: Harput Köy Yolları

3. Beşeri Coğrafya Özelliklerinin Film Turizmi Açısından Değerlendirilmesi

Harput'un tarihi gelişimi incelendiğinde birçok hükümlanlık dönemi yaşadığı görülmektedir. Buna göre Harput sırasıyla Hititler, Urartular, Romalılar ve Bizanslıların idaresi altında kalmış olup, 7. yüzyılda Müslüman Arapların eline geçmiştir. 10. Yüzyılın ortalarında tekrar Bizans hâkimiyetine girmiş, 1085 yılında Türk beyliklerinden olan Çubukoğullarının, 1115 yılında Artukluların, 1234 yılında da Selçukluların idaresine geçmiştir. 1243 yılında yapılan Köseadağ Savaşı'ndan sonra Moğol İlhanlı devletinin hâkimiyeti altına giren Harput'a, daha sonra Dulkadiroğulları, Akkoyunlu ve Safevî devletleri de sırasıyla sahip olmuşlardır (Darkot, 1997:296, Ünal 1997). Harput Çaldıran Zaferinden sonra 1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Osmanlı idaresi Amasya- Tokat- Sivas ve Malatya hattını Bingöl üzerinden Van'a ve Diyarbakır üzerinden Basra'ya bağlayan mühim bir askeri ve ticari yol üzerinde bulunan Harput'u Diyarbakır eyaletine bağlı bir sancak haline getirmiştir (Ünal, 1999).

Artuklular ve Akkoyunlular'dan bu yana "merkezi yer" olma özelliği taşıyan Harput zamanın şartlarına göre önemli şehirleşme aşamaları kaydetmiştir. 16. Yüzyıl ve sonrasına ait tarihi vesikalar incelendiğinde Harput'un tarım fonksiyonu dışında idari, sosyal ve ticari gibi şehrsel fonksiyonlarının olduğu anlaşılmaktadır (Hayli, 1999). Yüz yirmi yıl öncesine ait olan bir salnamede Harput 11 mahalleye sahip kırk bin nüfuslu bir yerleşme olarak kayıtlara geçmiştir. Ayrıca bu salname Harput'un eğitim fonksiyonunun da çok gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim aynı salname içerisinde 16 medrese, 4 kütüphane, 7 ilkokul, 1 Sultani, 1 kız, 1 erkek, 1 Askeri Rüşdiye, 1 Darülmuallimun adıyla öğretmen okulu, 1 Darülhilafe (Yüksek İslam Enstitüsü), 1 Amerikan, 2 Fransız, 1 Alman Koleji ve 6 Hristiyan okulunun varlığı bunu doğrulamaktadır (Onur, 2013).

Harput'un tarihsel gelişim süreci zengin bir kültürel mirasa sahip olduğunun göstergesidir. Ancak Harput korunarak günümüze gelmiş bir yerleşme değildir. Resim 2-a, 2-b ve 2-c Harput'un bu gerçeğini somutlaştıran görsel materyallerden biridir. Görüldüğü gibi resim 2-a ve 2-b Harput'un yoğun nüfusuna tanıklık ederken 2-c ise Harput şehrinin yıkılışını simgelemektedir. Bununla birlikte Harput'un günümüze ulaşan potansiyeli de bir çok açıdan önem arz etmektedir. Bu nedenle Harput, turizm sektörü açısından ve de film turizmi açısından kıymetli bir yerleşmedir. Bu bölümde Harput'un film turizmine konu olabilecek mimari yapısı, tarihi şahsiyetleri ve Harput musikisi ve Harput'la ilgili edebi eserler film turizmi açısından sınıflandırılmıştır.

Fotoğraf 2a: 1900'lı yıllar Gürcü Mahallesi, 2-b Harput'ta bulunan Yabancı Kolejler, 2-c 1940'lı yıllar Yıkılan Harput'tan görüntüler.

3.1.Mimari Yapısı

Harput'un kültürel peyzajı dizi film endüstrisi açısından plato niteliğindedir. Mimari yapısı dizi film endüstrisinde dört şekilde değerlendirilecek niteliktedir. Bunlardan ilki ve Harput'tan ayrı düşünülemez olanı Harput Kalesi'dir.

Harput Kalesi eski çağlardan itibaren önemli bir savunma merkezi olmuş ve bölgenin savunmasında kritik görevler üslenmiştir. Ancak Osmanlı döneminde sınırların genişlemesi ile birlikte askeri açıdan ehemmiyeti azalmıştır. 17. yüzyılda şehrin asayiş ve güvenliğini sağlamak için burada küçük bir askeri birlik görev yapmaktaydı. Bunun yanı sıra kale askeri ve idari açılardan çok sayıda görevin yürütüldüğü bir merkez özelliğini taşımaktaydı. Örneğin silah ve mühimmat gibi askeri malzemelerin korunduğu cephanelik, nakit gelirler ile zahirenin muhafaza edildiği ambar ve suçluların hapsedildiği zindan burada bulunmaktaydı (Uzun ve Çakar, 2016). Bu özelliği ve mimari yapısı film turizmine konu olabilecek niteliktedir. Ayrıca Harput'un kültürel peyzajını yansıtan en önemli yapılardan biridir.

Harput'un film turizmine konu olabilecek ikinci özelliği ise tarihi cami ve türbeleridir. Üçüncüsü ise özellikle geçmiş dönemlerde meşhur olan çeşmeleridir. Dördüncüsü ise dizi film endüstrisine ev sahipliği yapacak niteliğe sahip olan konaklarıdır. Çalışmanın bildiri niteliği taşıması Harput'taki cami ve türbelerin, çeşmelerin, konakların çeşitli özellikleriyle değerlendirilmesini kısıtlamaktadır. Bu nedenle çalışmada sadece film turizmine konu olabilecek özelliklerin sınıflandırılması yapılabilmektedir.

Fotoğraf 3-a: Harput Kalesi, Ulu Cami ve Hünkar Konağı, 3-b ve 3-c Harput Sarayatun Cami ve Harput Meydan

Resim 4-a, 4-b, 4-c, 4-d: Harput'ta film turizmine ev sahipliği yapacak konak örnekleri.

3.2.Tarihi Şahsiyetler

Harput'a değer katan en önemli boyutlardan biri tarihi şahsiyetleridir. Nitekim Harputlu şahsiyetleri konu edinen uluslararası bir sempozyum (Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu- 2015, Elazığ) ve ilgili bir çok yayın (tez, kitap, makale vb düzeyinde) bu önemi doğrulamaktadır.

Harputlu şahsiyetler dizi film endüstrisine iki şekilde konu olabilir. Birincisi belirli bir dönemi anlatan Harput'la ilgili senaryoların kahramanı olarak, ikincisi ise biyografik filmler şeklindedir. Bu çalışmada 88 tarihi şahsiyet dizi film endüstrisine önerilmiştir. Tablo.1-2-3 incelendiğinde Harput'ta 1800 öncesi dönemde 2 şair, 14 din alimi, 1800-1900 yılları arasında 28 şair, 26 din alimi, 1900-1930 yılları arasında da 5 şair, 1 din alimi ve 12 diğer meslek erbabından olan tarihi şahsiyet dünyaya gelmiştir. Görüldüğü gibi Harput, Cumhuriyet dönemiyle sınırlandırılmaz; çünkü Harput'un en parlak dönemleri Cumhuriyet Öncesindedir. Osmanlı Döneminde başlamak üzere Elazığ'a taşınmakla birlikte önem kaybetmeye başlamıştır. Cumhuriyet Döneminde genel anlamda hatıralarda kalan, unutulmamasına yönelik çabaları içeren bir Harput'tan bahsedebiliriz. Bu çalışma bildiri niteliğinde olduğu için belirli meslek grupları ve unvanlarla sınırlandırılmıştır. Önerilen tarihi şahsiyetler literatür taraması ile tespit edilmiştir. Bu nedenle Araştırmacının dikkatinden kaçmış veya literatüre dahil olmamış tarihi şahsiyetlerin olabileceği de unutulmamalıdır.

Tablo.1: Dizi Film Endüstrisine Önerilen Harputlu Akademisyen/ Araştırmacı- Yazar/Doktor/ Siyasetçi/ Ses Sanatçısı (1888-2016)

İsim	Meslek	Doğum-Ölüm	İsim	Meslek	Doğum-Ölüm
Balakgazi	Hükümdar		Yakup Şevki Paşa	Asker	1876-1939
Reşat İzbirak	Akademisyen	1911-1998	Celal Dora	Asker	1902-1984
Ahmet Kabaklı	Araştırmacı- Yazar	1924-2001	Kazım Çeçen	Akademisyen	1919-1997
Bahattin Ögel	Akademisyen	1924-1989	İshak Sunguroğlu	Araştırmacı- Yazar	1888-1977
Mustafa Temizer	Akademisyen	1923-1998	Fikret Memişoğlu	Araştırmacı- Yazar-Avukat-Şair	1915-1968
Nurettin Ardıçoğlu	Siyasetçi	1913-1982	Nihat İlhan	Doktor	1924-2016
Enver Demirbağ	Ses Sanatçısı	1935-2010	Munise İlhan	Doktor	1930-2019
Paşa Demirbağ	Ses Sanatçısı	1932-2016	Ömer Sanaç	Siyasetçi	1920-1971

Çalışmada dizi-film endüstrisine önerilen şahsiyetlerin tamamı ile ilgili değerlendirme yapmak, literatüre yansıyan bilgileri aktarmak çalışmanın sayfa sınırlaması nedeniyle mümkün olmamıştır. Bu nedenle örneklendirmelerle Harput'un bu boyutu incelenmeye çalışılmıştır.

Harput denilince akla gelen ilk şahsiyet Balak Gazi'dir (Tablo.1.). Oğuzların Kayı Boyu'ndan Artuk Hanedanı'na mensup olan Balak Gazi 1112 yılında, genç yaşta Harput Hükümdarı olmuştur. Büyük bir muharip ve kumandan aynı zamanda adaleti ile meşhur bir hükümdar olarak tanımlanmaktadır (Turhan vd, 2018). Bu nedenle Harput'u konu alan tarihi yapımlarda başkahraman olarak değerlendirilebilir. Başarılı bir biyografik film de yapılabilir. Ayrıca Balak Gazi'yi konu edinen dizi film de Harput açısından ilgi çekici olabilir. Başarılı bir Balak Gazi yapımı ile hem Harput ekonomik anlamda faydalanmış olacak hem de Balak Gazi bütün yönleriyle tanıtılmış olacaktır. Bu tanıtım çocuklar ve gençler için rol model olma içeriğini taşıdığı için ülkemiz ve insanlık açısından son derece faydalı olacaktır. Nitekim çocuklar ve gençler üzerinde tarihi şahsiyetlerin bilinirliği konusunda yapılacak olan bir çalışmada ortaya çıkacak muhtemel sonucun, birçok değerli şahsiyetimiz gibi Balak Gazi'nin de bilinmediği ya da çok az bilindiği yönünde olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle medyanın gücünden özellikle de dizi- film endüstrisinden mutlak surette faydalanılması gerekmektedir.

Harput, musikisiyle bütünleşmiş, çoğu kez ilk önce musikinin akla geldiği bir destinasyondur. Bu anlamda Harput musikisine ömrünü adanmış, Harput musikisini günümüze taşıyan ve gelecek nesillere aktarımını sağlayan kişilerin dizi- film endüstrisine konu edilmesi Harput ve Elazığ açısından önemlidir. Yakın tarihimizin şahitlik ettiği, Harput musikisi ile özdeşleşmiş ses sanatçıları açısından Demirbağ kardeşler dizi-film endüstrisine konu olabilecek örnekler arasındadır. Paşa Demirbağ 1932 yılında, Enver Demirbağ 1935 yılında Palu'da doğmuştur. Akrabaları Ali Bey'in konağında Kövenkli Hafız Mustafa Süer tarafından yetiştirilmişlerdir. Hafız Mustafa Süer zamanın tüm Harput makamına vakıf, gazel üstadı bir sanat insanıydı (Önal, 2011). Paşa ve Enver Demirbağlar Harput makamının aslına uygun olarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan öncü kişilerdendir. Paşa Demirbağ'ın kendi ağzından dillendirdiği Hadi Önal'ın kaleme aldığı hayat hikâyesi Paşa ve Enver kardeşler için yapılacak çalışmalarda kaynak niteliğinde olabilecektir. Harput musikisi ile geçmiş hayatların öyküsüdür Paşa-Enver Demirbağ kardeşler. Ya da başka bir ifade ile Harput musikisinden ayrı düşünölmeyecek insanlardır.

Harput musikisi ile ilgilenen herkesin bildiği, sevdiği insanlardır. Enver Demirbağ, Türkiye Radyo ve Televizyonlarınca Harput-Elazığ gazeliyet üstadı olarak da tanınmaktadır.

Harputlu tarihi şahsiyetlerin belirli meslek gruplarıyla sınırlandırılması mümkün değildir. Çünkü birçok değişik alanda hayatı dizi-filmlere konu olacak, gençlere ve çocuklara, hatta yetişkinlere örnek teşkil edecek isimden söz etmek mümkündür. Bu anlamda Harputlu çok başarılı, kahramanlık destanları olan askeri şahsiyetler, hem mesleğinin erbabı hem insanlığa örnek doktorları, bilime çok önemli katkı sağlamış akademisyenleri, araştırmacı- yazar ve gazetecilerden dizi-film endüstrisine konu olabilecek değerli şahsiyetleri vardır.

Dizi-film endüstrisine konu olabilecek askeri şahsiyetlerin başında Yakup Şevki Paşa ve Kore Gazisi Albay Celal Dora gelmektedir.

Bilme katkı sağlayan Harputlu şahsiyetlerin başında gelen isimlerden biri Reşat İzbrak'tır. İzbrak, 1911 yılında Harput'ta dünyaya gelmiştir. Ailesi aslen İstanbul kökenlidir. Babası bir Osmanlı subayıdır. Ailenin nüfus kaydı Elazığ merkez Harput Mahallesi'ne bağlıdır. Babasının esir düştüğü sıralarda annesi Ermeniler tarafından öldürülmüş, kendisi ve kardeşi Fethiye aileleri Ermeniler tarafından katledilen çocuklarla birlikte bir camide ailelere besleme olarak verilecekken kaçarlara ve Türk Süvari Birliği tarafından kurtarırlar. Babası esaret dönüşü önce İstanbul'a sonra Kayseri'ye tayin olur ve aile Kayseri'ye taşınır. İzbrak, 1934 yılında İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümünden mezun olmuştur. 1939 yılında Ankara Üniversitesi'nde asistan, 1944 yılında doçent, 1953 yılında da profesör olmuştur (Çetin, 2015). Reşat İzbrak, Türkiye'de coğrafya biliminin gelişmesinde büyük paya sahip olan, hayatı ve kişiliği ile dizi film endüstrisine konu olabilecek bir şahsiyettir. Harput doğumlu olması ve çocukluğunun bir kısmının Harput'ta geçmesi, akademik hayatayken Elazığ ile ilgili çabaları ve Elazığ'a geliş nedeniyle Harput'la ilgili dizi ve filmler içerisine yerleştirilebileceği gibi Reşat İzbrak'ı konu alan biyografik bir film de de Harput'a yer verilebilir. Aldığı ödüller ve yaptığı çalışmalar ile bilme çok önemli katkılar sağlamış Harputlu akademisyen Kazım Çeçen'de dizi-film endüstrisine konu olabilecek, tanıtılması gereken bir şahsiyettir.

Harputlu araştırmacı- yazar kimliğine sahip Fikret Memişoğlu, İshak Sunguroğlu, Ahmet Kabaklı gibi şahsiyetler dizi- film endüstrisine mesleki başarıları, Harput sevgileri ve çok yönlü kişilikleri ile konu edilmelidir. Fikret Memişoğlu, Harput'un mahalli musikisini Hafız Osman Öge'den kayda alarak nesiller ötesine taşıyan kişidir. 1960 yılında İngiltere'nin Langolin kasabasında düzenlenen Uluslararası Folklor Festivaline katılarak ekibiyle birlikte aldığı üçüncülükle birlikte "Çayda Çıra" oyununu Avrupa'ya tanıtmıştır. Memişoğlu, halk müziğini daima ileri götüren, bunlardan operet yapılmasını öneren hatta bir operet metni yazan sanatçıydı. 1962-1967 yılları arasında toplamda 36 sayı olarak yayınlanan ve Elazığ-Harput kültürü ile ilgili araştırma yapanların başvuru kaynaklarından olan "Yeni Fırat Dergisi"nin sahibidir. 1957-1960 yılında öğretmenlik hayatı da vardır. 1958-1962 yılları arasında da Elazığ Baro Başkanlığı görevi vardır. Hukukçu olmasının yanı sıra siyasetçi, edebiyatçı, folklorcu, yazar, şair, yayıncı ve öğretmendir. Elazığ Kültür Derneği'ni kurarak zamanının gençlerine müzik, fen, tiyatro, yabancı dil gibi dersler vermiştir. Şiirlerinin küçük bir kısmı Elazığ Gazetesi'nde, kırkın üzerinde Yeni Fırat Dergisi'nde on adedi de "Ufkum" isimli eserde büyük bir çoğunluğu ise "Fikret Memişoğlu Şiir Antolojisi" ismini yazdığı şiir defterinde yer almıştır (Onur, 2017). Fikret Memişoğlu, 53 yıllık hayatının büyük bir kısmını Harput ve Harput kültürüne adanmış bir insandır. Harput Musikisi'ni günümüze taşıyan, "Çayda Çıra" oyununu Avrupa'ya tanıtan kişidir. Çok yönlü kişiliği, Elazığ-Harput kültürüne hizmetleri dizi-film endüstrisine konu olacak derecede geniştir.

İshak Sunguroğlu, 18 Mart 1888 tarihinde Harput'ta doğmuştur. İshak Sunguroğlu mahalle mektebi, askeri rüştiye mektebi ve idadi mektebinden tahsil hayatının yanı sıra bir süre Kamil Paşa Medresesine kaydolmuş, beş altı ay kadar medrese tahsili görmüştür. Öğretmenlik dahil bir çok alanda çalışmıştır (Demirel, 2015). Harput Beyefendisi tabiriyle bire bir örtüşen, hayatını Harput'a hizmete adanmış, Harput musikisinin günümüze gelmesinde büyük emek vermiş, Harput ile ilgili çalışmaların başvuru kaynağı olacak dört ciltlik Harput Yollarında isimli eserleri oluşturmuştur. Bu eserler Harput'un siyasal, askeri, ekonomik, kültürel hayatı ile ilgili detaylı bilgiler içermesi açısından kıymetlidir.

Gazeteci, Yazar ve edebiyat tarihçisi Ahmet Kabaklı, 30 Mayıs 1924'e Harput'un Göllübağ Köyü'nde doğmuştur. Çocukluğu Göllübağ'ında geçmiştir. Ahmet Kabaklı edebiyat faaliyetlerini daha çok 1972 yılında kurucuları arasında yer aldığı ve başkanlığını yaptığı Türkiye Edebiyat Cemiyeti bünyesinde yürütmüştür. Bu cemiyetin yayın organı olarak Ocak 1972'de Türk Edebiyatı dergisini çıkarmış ve 1978 yılında, ömrünün sonuna kadar başkanlığını yapacağı Türk Edebiyatı Vakfı'nın kurulmasına öncülük etmiştir. 1976 yılında Bürokrasi ve Biz adlı eseriyle fikir dalında, 1984 yılında da basın dalında Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanı'na lâyık görülmüştür. Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 1983 yılında edebî röportaj dalında, 1989 yılında da Temellerin Duruşması adlı eseriyle fikir dalında ödüllendirilmiştir. Bunlar dışında da çok sayıda ödülün sahibi olan ve 1996 yılında Aydınlar Ocağı öncülüğünde 55 gönüllü kuruluş tarafından "Şeyhülmuharririn" ilân edilmiştir (Ayvazoğlu, 2006).

Dizi-film endüstrisine konu olabilecek örnek şahsiyetler arasında Nihat ve Muhlise İlhan kardeşler de önemlidir. Aslen Harputlu olan Nihat İlhan'ın eşi ve üç çocuğu, 24 Aralık 1963'te Kıbrıs'ta Rumlar tarafından katledilmiştir. Nihat İlhan, Şehit eşi ve çocuklarını Elazığ Askeri Şehitliği'nde toprağa verdikten sonra Elazığ'a yerleşmiş, Elazığ Askeri Hastanesi'nde göreve başlamıştır. 14 yılda 8.000 ameliyat yapmış, Muş- Varto, Bingöl, Palu, Van ve Diyarbakır- Lice gibi depremlerde çalışmıştır (Keser, İlhan,2013). Çocukluğunun bir dönemi Harput'ta geçen, ülkeye ve insanlığa sayısız hizmeti olan, dünyanın tanıdığı bu değerli şahsiyetin hayatı biyografik filmlere, belgesellere, dizilere konu olabileceği gibi, Harput'la ilgili yapımlar içerisinde de değerlendirilebilir. Doktor Muhlise İlhan'da Elazığ'ın ilk kadın doktorudur. Kişiliği ile hekimliğiyle dizi-film endüstrisine konu olabilecek bir şahsiyettir.

Tablo 2: Dizi Film Endüstrisine Önerilen Harputlu Din Alimleri (1235-1998)

İsim	Doğum-Ölüm	İsim	Doğum-Ölüm
Kadı Mecdüddin-i Harputi	1235-1330	Hacı Hafız Mustafa Zühtü Efendi	1814-1898
Hoca Esad Efendi	1634-1722	Hacı Hafız Abdülhamit Hamdi Efendi	1830-1902
Perçençli Şeyh Hacı Ali Efendi	1670-1758	Hacı Hafız Ömer Efendi (Kurra Hocaşade)	1830-1895
Hoca Ahmet Efendi	1682-1757	Abdurrahim Necip Efendi	1841-1918
Müftü Mehmet Said Efendi	1725-1804	Hafız Mustafa Efendi (Kurra Hocaşade)	1841-1915
Hoca Ahmet Vehbi Efendi (Yazıcışade)	1749-1871	Muallim Hafız Tevfik Efendi	1845-1909
Harputi Hacı Abdurrahman Efendi	1756-1851	Hoca Ahmet Asım Efendi	1848-1920
Müftü Mahmut Nedim (Sağır Müftü)	1761-1854	Beyşade Hacı Mehmed Nuri	1853-1938
Müftü Hacı Ahmet Efendi	1762-1847	Ahmet Arifi Bey	1853-1908
Dağıstanlı Hacı Hafız Mehmet Efendi	1778-1865	Hafız Ahmet Ferit (Kamilşade)	1859-1921
Büyük Hacı Ali Efendi	1784-1874	Müftü Mehmet Kemaleddin Efendi	1866-1936
Hacı Veli Efendi	1795-1891	Beyşade Hacı Bahaddin Efendi	1867-1949
Hafız Mehmet Naci Efendi	1796-1832	Hoca Abdullah Efendi	1868-1906
Hacı Hafız Osman Fevzi	1798-1885	İbrahim Lebib	1839-1902
Ömer Naim Efendi	1801-1882	Hacı Mehmet Said Efendi	1858-1926
Harputlu İshak Hoca	1803-1892	Hacı Tevfik Rıfkı Efendi	1863-1930
Hacı Hafız Mahmut Vahdi Efendi	1806-1892	Muhammed Kemaleddin Efendi	1866- ?
Mustafa Faik Efendi	1807-1888	Mustafa Kemal Efendi	1881-1937
Beyşade Hacı Ali Rıza	1810-1904	Hüseyin Erkenci	1883-1964
Ahmet Fehmi Efendi	1810-1898	Bedri Yücesu	1902-1998

Kaynak: Sunguroğlu (1959), Onur (2007,2013,2017), Önal (2011)

Harputlu tarihi şahsiyetler arasında sayıca üstünlüğe sahip olan meslek grupları din alimleri ve şairlik yönü olan kişilerdir (Tablo.2 ve 3). İlginç bir nokta din âlimlerinin birçoğunun şairlik özelliğinin olması ve bir çok şiirinin olmasıdır. Örneğin Tablo.2'de din alimleri içerisinde verilen Bedri Yücesu bir çok eseri olan şairdir. Yine Hafız Osman Öge hem hafız, hem şair, hem ses sanatçısıdır. Harput'ta dikkat çeken bir diğer özellikte halkın divan edebiyatını iyi biliyor olmasıdır. Bu halk-aydın kesim arasında bir uçurumun olmadığını Harput halkının edebiyata düşkünlüğünü göstermektedir. Dizi-film endüstrisi ile Harput'un bu yönüne dikkat çekilebilir, eğitici yönü yüksek yapımlar yapılabilir.

Tablo 3: Dizi Film Endüstrisine Önerilen Harputlu Şairler (1563-1990)

İsim	Doğum-Ölüm	İsim	Doğum-Ölüm
Hasan Burhaneddin-i Cihangiri	1563-1663	Hacı Hayri	1860-1910
Çankal-Zade Ebubekir Nusret Efendi	1720-1793	Nüzhet Dede	1862-1942
Harputlu Rahmi	1802-1884	Sağlı Zade Ahmet Muhlis Efendi	1869-1954
Yusuf Şükri Harputi	1826-1905	Mustafa Sabri	1870-1956
Mustafa Efendi	1829-1899	Efendi Zade Veysi	1875-1933
İbrahim Lebib Efendi	1839-1902	Hacı Muharrem Hilmi Efendi	1878-1951
Çeribaşı-Zade Ali Bey	1840-1875	Ali Haydar Çırpanızade	1884-1917
Naim Mahmud Mithat Efendi	1848-1917	Osman Remzi Bey	1885-1976
Şirin-zade Muallim Sadi	1848-1916	Bedri Çarsancaklı	1888-1972
Köse Sefer Zade- Hacı Reşit Efendi	1854-1908	Ali Sancakoğlu	1890-1957
Hacı Abdulkerim Sunguroğlu	1854-1923	Hafız Osman Öge	1892-1975
Abdülhamid Hami Efendi	1856-1928	Hacı Saadeddin Efendi	1896-1968
Müftü Mehmet Faik Efendi	1857-1929	Ahmed Kemal	1902-1962
Çeribaşı Zade Mustafa Asım Efendi	1858-1919	Hafız Osman Bedrettin (İmam Efendi)	1858-1924
Ahmet Ferit Efendi	1859-1916	Cenani Dökmeci	1926-1981
Hacı Yunus Remzi Efendi	1859-1926	Rıza Ozan	1930-1990

Kaynak: Sunguroğlu (1959), Onur (2007,2013,2017), Önal (2011)

3.3. Harput Musikisi

En parlak dönemini Osmanlı döneminde yaşayan Harput, Doğu Anadolu ‘nun önemli bir ticaret merkezi, ipek sanayi ve madencilikte ilerlemiş bir yöre olarak literatürde tasvir edilmektedir. Harput, Medreseleriyle ve medrese kültürü ile ünlü bir yerleşmedir. Medreseler sayesinde çok sayıda ilim ve sanatkâr yetişmiştir. Yöre insanı divan edebiyatına hakim olmuş, Fuzuli ve Nedim gibi şairlerin şiirlerini bestelemişlerdir. Medrese kültürü ile kır kültürü birbirini derinden etkilemiş, aydın-halk tezdadı önemli ölçüde ortadan kalkmıştır. Bu dönemde şehir kültürü ile halk kültürünün kaynaşması sonucu da bir müzik kültürü ortaya çıkmıştır (Turhan vd, 2018, Ekici, 2009).

Harput Musikisi dizi film endüstrisinde dört şekilde değerlendirilebilir. Birincisi literatüre yansımış, bilinen türkü hikâyelerinin çeşitli yapımlara konu olmasıdır. İkincisi ise Harput musikisine ait eserlerin dizi ve filmler içerisinde kullanılmasıdır. Üçüncü olarak da Harput’ta belirli periyotlarla müzik programlarının yapılmasıdır. Bu programlar TV üzerinden de olabilir dijital başka platformlarda da olabilir. Bir başka alternatif de Harput musikisinin içeriğini oluşturduğu bir TV kanalı veya online bir kanaldır.

3.4. Harput’la ilgili Edebi Eserler

Harput birçok edebi esere konu olmuştur. Edebi eserler dizi-film endüstrisinin önemli ilham kaynaklarıdır. Bu açıdan Harput’un ve Harputlu şahsiyetlerin konu edinildiği roman, hikâye, piyes vb eserlerden faydalanılabilir.

Harput’la ilgili edebi türler başlıca üç kategoride değerlendirilebilir. Bunlardan ilki Harput’un tarihi şahsiyetlerini konu edinen türlerdir. Bu grupta yer alan edebi türlere örnek olarak Harput Hükümdarı Balak Gazi’yi konu edinen Lütfi Parlak’ın Behramoğlu Balak isimli romanı verilebilir. İkinci grupta yer alan edebi türler ise göçü ve dönemin şartlarını konu edinen eserlerdir. Şemsettin Ünlü’nün “Yukarı Şehir” ve Yüz Uzun Yıl” Toprak Kurşun Geçirmez, İsmet Paşa’nın Ağır Topları isimli romanları, Bülent Günel’in Harputlu Hasan Osmanlı’da Amerikan Rüyası isimli romanı, Hüseyin Bayezit’in Amerika’da Harputlu isimli romanı, Cevat Fehmi Başkut’un Harput’ta Bir Amerikalı isimli piyesi, Zekeriya Bican’ın Harput Kale Mahallesi’nde Bir Dügün Alayı isimli hikâyesi bu kategori içerisindedir. Esin kaynağı türküler olan edebi türler ise Harput’la ilgili eserlerin son kategorisini oluşturmaktadır. Bu kategori içerisinde değerlendirilebilecek eserlere örnek olarak Lütfi Parlak’ın Harputlu Zöhre Kız isimli romanı gösterilebilir.

4. Tartışma Ve Sonuç

Harput, platodan ovaya göçün simgesidir. Harput'taki göç hem Harput'u hem Elazığ Ovası'nı olumsuz etkilemiştir. Tarihi Harput Konakları büyük zarar görmüştür. Bununla birlikte verimli Elazığ Ovası şehrsel gelişime mekân olarak seçilmiş, küçüle küçüle günümüze kadar gelmiştir. Harput'taki göç, kadim bir şehir olan Harput'u önce "yukarı şehir", "eski şehir" yapmıştır. Sonra Elazığ'ın küçük bir mahallesi, piknik yeri, ölülerini defnettiği yer haline getirmiştir. Devamında tarihi, musikisi, gastoronomisi, edebiyatı, tarihi şahsiyetleri ve birçok özelliği ihmal edilmiştir.

Bu çalışma Harput'la ilgili yapılmış çalışmalar ve arazi gözlemlerinden elde edilen bulgularla yapılan bir sınıflandırmadan oluşmaktadır. Buna göre Harput'un günümüzde sit alanı olması ve fiziki coğrafya özellikleri ile şehrsel gelişiminin alansal olarak kısıtlı olduğu, ancak var olan potansiyeli ile turizm açısından geliştirilebilir bir destinasyon olduğu sonucuna varılmıştır. Harput, turizmin birçok koluna konu olabilecek zenginliğe sahip tarihi bir destinasyondur. Bu yönüyle film turizmine konu olabilecek malzemeye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Harput, film turizmine fiziki coğrafya özellikleriyle, beşeri coğrafya özellikleriyle kazandırılabilir. Çalışmada yapılan sınıflandırma fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri olarak iki ana başlıktan ve altı alt başlıktan oluşmuştur. Buna göre fiziki coğrafya özelliklerinin film turizmi açısından değerlendirilebilecek boyutları yükseltisi ve yer şekilleridir. Beşeri coğrafya özellikleri bakımından ise mimari yapısı, tarihi şahsiyetleri, musikisi, Harput'la ilgili roman, hikâye, piyes gibi edebi eserlerin dizi-film endüstrisine konu olabileceği sonucuna varılmıştır.

Harput'un tarihsel süreç içerisinde önemini kaybeden bir yerleşme olması film turizmine malzeme oluşturacak göç hikâyelerini ortaya çıkarmıştır. Bu göç süreci Harput'u maddi ve manevi boyutta önemli ölçüde sarsmış, tarihteki Harput'tan neredeyse eser bırakmamıştır. Ancak bu olumsuzluk dizi-film endüstrisi ile Harput'un günümüzdeki gelişimine ve canlılığının tekrar kazanmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle göçün etkileri, tahribatı Harput'la ilgili yapılacak yapımlarda mutlak surette dikkate alınması gereken bir durumdur. Harput'la ilgili yapılacak yapımlarda dikkat çekilmesi gereken faktörlerden bir tanesi de misyonerlik faaliyetlerinin Harput'ta meydana getirdiği tahribattır. Misyonerlik faaliyetlerinin neden olduğu bozulmalar dikkatle incelenmeli ve beyaz perdeye taşınmalıdır.

Harputlu tarihi şahsiyetler dizi-film endüstrisi açısından zengin bir malzemeye sahiptir. Şairleri, din alimleri, askeri kahramanları, akademisyenleri, araştırmacı yazarları, doktorları, siyasetçileri vb bir çok alanda ekranlara taşınması gereken isim mevcuttur. Esasında bu günümüz şartları açısından bir zorunluluktur. Çünkü ekranlardaki birçok dizi ve filmin ahlaki değerlerimize, kültürel değerlerimize, inancımıza ve insanlığımıza karşı savaş açtığını söylemek yanlış olmayacaktır. Çocuklarımızı, gençlerimizi hatta biz yetişkinleri olmaması gereken yerlere sürükleyen dizi ve filmler çağdaşlığın, medeniyetin, uygarlığın simgesi olarak ekranlara yansımamalıdır. Aksine çağdaşlığın, medeniyetin, uygarlığın simgesi olarak biz, bizi ifade eden değerlerimiz ve tarihi şahsiyetlerimiz yerleştirilmelidir. Çünkü Maddi kültürel öğelerimiz ve maddi olmayan kültürel öğelerimiz çağdaşlığı, medeniyeti, uygarlığı anlatmaya yeterli zenginliktedir. Ömrünü vatana, millete ve bu çalışma özelinde de Harput'a, insanlığa adanmış isimlere bir vefa borcu olduğunu da unutmamak gerekir. Bu nedenle tarihi şahsiyetlerimizi ekranlara taşımamızın önemi oldukça büyüktür. Bu anlamda dizi ve film endüstrisinden faydalanılmalıdır.

Elazığ denilince akla Harput, Harput deyince akla Elazığ gelmektedir. Dolayısıyla Harput, Elazığ'ın ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak Elazığ, Harput'u koruyamamıştır. Harput, günümüzde sıradan bir mahalle haline gelmiştir. Ancak Harput'un tarihi, Harput'un herhangi bir yer olmadığını ortaya koymaktadır. Harput kültürü, ender kültürlerdendir. Medrese kültürünün şekillendirdiği, halk-aydın tezadının ortadan kalktığı bir şehir kültürüdür Harput. Harput kültürü tıpkı bitki coğrafyasındaki relik topluluklar gibi yalnız kalmıştır. Harput'u bu yalnızlıktan çıkarmanın ve yeni nesillere tanıtmamızın en etkili yollarından biri dizi-film endüstrisidir. Literatürde ciltler dolusu bilgi ve Harput'un günümüzde yaşayan kaynak kişileri dizi-film endüstrisine önemli malzemeler verebilecektir.

Harput, dizi-film endüstrisi açısından uygun özellikler taşımaktadır. Ancak bu endüstriyi ve film turizmin kaldırarak donatı şuan yeterli düzeyde değildir. Bu nedenle turizm açısından eksiklikleri süratle giderilmelidir. Dikkat edilmesi gereken nokta dizi-film endüstrisinin yaratacağı turizmin ani ve aşırı bir nüfus yığılmasına neden olacağıdır. Dolayısıyla Harput altyapı ve üst yapı özellikleriyle buna hazırlanmalıdır. Aksi takdirde film turizminin neden olduğu olumsuzlukları sahada görmek kaçınılmaz olacaktır. Ayrıca halk turizm konusunda, Harput'un yerelliğinin korunması konusunda bilinçlendirilmelidir. Yerleşik halka konuyla ilgili eğitimler verilebilir.

Son olarak bu çalışma Harput'un özellikle tarihi şahsiyetleriyle ön plana çıkarılmasını, göçün yarattığı tahribatın anlatılmasını, misyonerlik faaliyetlerinin meydana getirdiği bozulmaların ekrana taşınmasını önermesi bakımından önemlidir. Zira Harput'la ilgili bir çok kıymetli çalışma vardır. Çalışma Harput'un fiziki ve beşeri özellikleriyle ilgili yeni bir şey ortaya koymamış, dizi-film endüstrisi için önemli bir destinasyon olduğunu ileri sürmüştür.

KAYNAKÇA

- Ayvazoglu, B. (2006). Ahmet Kabaklı. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt 4, Sayı: 8, 549-558.
- Bediz, D. (1951). Harput da Beden Buzluğu ve Yazın Mağara İçerisinde Tabii şekilde Buz Teşekkülü Hakkında Yeni Bir İzah Şekli. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt:8, Sayı:4, Sa:459-476. Ankara
- Beeton, S. (2005). *Film-induced Tourism*. Clevedon: Channel View Publications.
- Çetin, N. (2015). Türk Coğrafya Bilimine Adını Altın Harflerle Yazdıran Harputlu Bilim Adamı Prof. Dr. M. Reşat İzbirak (Harput 1911- İstanbul 1998). T.C.Fırat Üniversitesi Harput Uygulama Ve Araştırma Merkezi Uluslararası Harput'a Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu, Elazığ
- Çitçi, D., Özdemir, M.A. (1998) Elazığ'ın Bölge Turizmi İçerisindeki Yeri, Doğal ve Kültürel Turizm Potansiyeli. Dünyü ve Bugünüyle Harput Sempozyumu, Cilt II, TDV yayınları. Elazığ.
- Çitçi,D.(1986). Harput Buzluk Mağarasının Jeomorfolojik Özellikleri ve Mağarada Buz Oluşumu. Fırat Üniversitesi Coğrafya Sempozyumu, Elazığ.
- Darkot, B. (1997). Harput. *İslam Ansiklopedisi*, V/1, Eskişehir, s. 296-299.
- Demirel, Y. (2015). Harput'un Tarihçisi İshak Sunguroğlu. 3. Milletlerarası Şehir Yazarları Kongresi. Şanlıurfa.
- Ekici, S. (2009). *Elazığ Harput Müziği*. Akçağ Yayınları. Ankara
- Frost, W. (2006). Braveheart-ed Ned Kelly: Historic Films, Heritage Tourism and Destination Image, *Tourism Management*, 27: 247-254.
- Hayli, S. (1999).Tarihi Coğrafya Açısından Harput Şehrinin Fonksiyonları ve Etki Sahası. Dünyü ve Bugünüyle Harput I. Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları.
- Asmmann, J. (2001). *Kültürel Bellek*. Çev:Ayşe Tekin, İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- Keser U., İlhan, Ş. (2013). Harput'tan Kıbrıs Adasına İnsanlık Dersi Ve Hipokrat Yemini Üzerine. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama Ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs
- O'neill, K., ve Busby, G. (2005). The Influence of Captain Corelli's Mandolin on Tourism to Cephallonia, International Tourism Conference Perspectives in Tourism Marketing, Muğla.
- Onur, M. N. (2013). *Harputlu Divan Şairleri*. Manas Yayıncılık. Elazığ
- Onur, M. N. (2017) *Fikret Memişoğlu / Hayatı, Şiirleri ve Hakkında Yazılanlar*. Manas Yayıncılık. Elazığ
- Önal, H. (2011). *Paşa Demirbağ*. Manas Yayıncılık.
- Saltık A, I. (2009). "Ekrandan Alana: Filmin Turizm ve Rekreasyon Üzerindeki Etkisi" *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. 20(2)
- Saltık A, I., Coşar Y., Kozak M. (2010). Televizyon Dizilerinin Destinasyon Pazarlaması Açısından Olası Sonuçları. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*. Cilt: 21. Sayı: 1. Prof. Dr. Hasan Işın Dener Özel Sayısı
- Sheu, J.J., Su, Y. H., ve Chu, K.T. (2008). "Segmenting Online Game Customers- The Perspective of Experiential Marketing" *Expert Systems with Applications* 36(4): 8487-8495.
- Sunguroğlu İ. (1959). *Harput Yollarında II*. Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yayınları.
- Şengün, M.T. (2012) *Harput Platosunda Doğal Ortam İnsan İlişkileri ve Doğal Çevre Planlaması*. T.C. Elazığ Valiliği Yayınları, Elazığ.
- Tonbul S., Şengün M.T. (2013). Harput Çevresindeki Mağaralar ve Coğrafi Özellikleri. Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu. Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No: 1. Bildiriler Kitabı Cilt:2
- Tonbul S. (2013). Coğrafi Faktörlerden Yer şekillerinin Harput un Kuruluşu, Gelişmesi ve Şehrin Yer Değiştirmesi Üzerine Olan Etkileri. Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu. Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No: 1. Bildiriler Kitabı Cilt:1
- Turhan S., Akbiyık, A., Kurtoğlu, M., Küzeci, Ş. (2018). *Müziğin İzinde Üç Kardeş Şehir Harput/Elazığ- Şanlıurfa- Kerkük*. Yedig Ofset Matbaacılık. İstanbul.
- Uzun, C., Çakar E. (2016). 17. Yüzyılda Harput Kalesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 26, (2), 337-350, Elazığ.
- Ünal, M. (1999). XVI. Yüzyılda Harput Sancakbeyleri. Dünyü ve Bugünüyle Harput I. Dünyü ve Bugünüyle Harput I. Türkiye Diyanet Vakfı Elazığ Şubesi Yayınları.
- Ünal, M, A. (1997). Harput. Dia. 16. İstanbul. 232-235
- Ünal, B. (2004). 2001-2004 Yılları Arasında Yayınlanan Türk Televizyon Dizilerinde Yerellik Söylemleri: Ekmek Teknesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yanmaz, P. (2011). Turizm Tanıtımında Sinemanın Rolü. *Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi Eleltronik Dergisi*. Sayı:2
- Yaşar R, M. (2013). Harput'u Yeniden Düşünmek. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ
- Yücel, C. (1998). "Beyaz Perde Turizmcilerin Desteğini Bekliyor", *Türsab Dergisi*, S.170, S.28-34
- Fotoğraf.1-a-b-c Harput Köy Yollarının fotoğrafı. Fırat Üniversitesi Televizyonu. Elazığ
- Fotoğraf. 2a 1900'lü yıllar Gürcü Mahallesi, 2-b Harput'ta bulunan Yabancı Kolejler, 2-c 1940'lı yıllar Yıkılan Harput'tan görüntüler. <http://www.mared.org.tr/GaleriResimleri.erişim tarihi: 25.08.2019>
- Fotoğraf. 3-a Harput Kalesi, Ulu Cami ve Hünkar Konağı, 3-b ve 3-c Harput Sarahatun Cami ve Harput Meydan. Fırat Üniversitesi Televizyonu. Elazığ